

CZU 614.2(478)(092)

NICOLAE TESTEMIȚANU –
PERSONALITATE FĂRĂ EGAL
ÎN MEDICINA MOLDAVĂ

Vasile BOTNARCIUC,
Catedra Limba Română și Terminologie Medicală,
USMF Nicolae Testemițanu

Anul acesta, Nicolae Testemițanu, distins chirurg, ilustru savant, demnitar de stat și pedagog de vocație, ar fi împlinit 90 de ani de la naștere. Este personalitatea care face parte din „generația de aur” a marilor bărbați ai

Basarabiei, generație generatoare de istorie. Prin urmare, e un act de recunoștință faptul că Guvernul Republicii Moldova a declarat 2017 *Anul Nicolae Testemițanu*. Marele nostru poet Grigore Vieru, la întrebarea „De unde a apărut la un moment anume în conștiința noastră, a tuturor, fenomenul Nicolae Testemițanu?”, a oferit următorul răspuns: „În ceruri există agenți cosmici (citește *Creatorul*), care mereu «au grijă să nu rămână pe Pământ goluri, oaze de viduri spirituale»”. E argumentul ce explică apariția unor personalități de certă valoare și în Basarabia, înstrăinată de către forțele răului, personalități ca: Ion Druță, Eugen Doga, Maria Bieșu, Ion Ungureanu, Emil Loteanu. În medicină, aidoma unui stejar viguros, apare și se manifestă Nicolae Testemițanu. Și continuă poetul: „Nu-mi pot imagina reformarea medicinei noastre fără curajul acestei puternice personalități, care putea să apară numai dintr-un mare caracter și numai dintr-o iubire arzătoare pentru acest zbcuciat și fără de apărare pământ”. Despre fenomenul Nicolae Testemițanu s-a vorbit cu deosebită dragoste și respect în Republica Moldova, în România, Federația Rusă, Ucraina, Țările Baltice, Franța etc., fiind considerat „mândria societății noastre”.

Inegalabila personalitate s-a născut în familia lui Andrei și Xenia Testemițanu din comuna Ochiul Alb, județul Bălți, oameni de o cumsecădenie și hărnicie exemplare, unde cei opt copii au primit o educație temeinică. Moștenind calități alese de la părinți, bunici și străbunici, tânărul Nicolae a perseverat, impunându-se pe parcursul anilor prin muncă asiduă, tenacitate, talent și putere de convingere. După absolvirea Școlii de cultură generală nr. 1 din or. Bălți, în anii 1946-1951 își continuă studiile la Institutul de Stat de

Medicină din Chișinău (ISMC). În segmentul de timp 1951-1955, activează în calitate de medic secundar și asistent la Catedra *Chirurgie Generală* a ISMC, iar în următorii patru ani îndeplinește funcția de medic-șef al Spitalului Clinic Republican. În anii 1959-1963 se află în fruntea ISMC în calitate de rector, iar din 1963 până în 1968 deține onorabilul portofoliu de ministru al Ocrotirii Sănătății. Concomitent, suplinește postul de șef al Catedrei *Chirurgie Traumatologică*. Din 1971 și până la finele vieții (1986), a condus Catedra *Medicină Socială și Management Sanitar*.

Profesorul universitar, savantul, rectorul și ministrul Nicolae Testemițanu s-a consacrat unor lucruri fundamentale: sănătatea fizică și spirituală a neamului; pregătirea temeinică a cadrelor medicale naționale; limba română în învățământul medical; edificarea și păstrarea datinilor și tradițiilor strămoșești; prosperarea pământului străbun, apărut cu sfințenie de către predecesori, etc.

Anume în anii șaizeci, când a activat ca rector al ISMC și ministru al Ocrotirii Sănătății, și-a manifestat din plin calitățile neordinare: inteligența, omenia, inventivitatea, modestia, cumsecădenia, agerimea minții și devotamentul față de munca încredințată. Energia-i clocotitoare și planurile sale strategice deveneau realitate. A gândit și a promovat o originală strategie privind construcția numeroaselor spitale în întreaga republică – totul pentru a ușura viața omului de la țară prin asistență medicală. Principala preocupare a rectorului și ministrului Testemițanu rămânea a fi elaborarea și promovarea strategiei de lungă durată – pregătirea cadrelor naționale: băieții, fetele adunate de prin sate, cum nimereau la institut, deveneau adepții înfocați ai rectorului, care îi pune la carte, îi creștea gospodărește, părintește, îi tot deplasa prin țară, prin clinicile cele mai importante ale fostei Uniuni, pentru a-și desăvârși cunoștințele. „Fără de carte, nu ne vom putea ridica de la pământ”, le amintea părintește rectorul.

Este regretabil faptul că oameni extraordinari ca Nicolae Testemițanu, la începutul mileniului al treilea, sunt tot mai puțini. Traversăm o perioadă extrem de complicată și greu de explicat, când virtuțile și calitățile rare degradează, „se topesc”, vorba maestrului Ion Druță, într-o „nesăbuită sete de putere și avere”, asemănată cu „groaznica ciumă

care bântuie și azi peste tot". Despre această perioadă sinistă și extrem de încurcată, prin care trece așchia de popor dintre Prut și Nistru, vorbesc tot mai insistent mulți intelectuali: savanți, scriitori, oameni de cultură. După ce am obținut independența și suveranitatea, se întâmplă lucruri regretabile cu basarabienii noștri. Deși suntem parte componentă din etnosul românesc, deși vorbim aceeași limbă românească, fiind exponenții și purtătorii datinilor și tradițiilor strămoșești, deși avem destui oameni talentați, noi, cu unele excepții, nu prea dorim să avansăm și să ne sporim potențialul intelectual, pierzând astfel șansa de a deveni cetățeni valoroși. Devenim o pradă ușoară a comerțului internațional, irosim potențialul intelectual, brațele de muncă, uităm eminamente de rădăcini, de baștină și de valorile autentice ale neamului nostru – limba, istoria și pământul strămoșesc.

Or, N. Testemițanu – Marele Bărbat al neamului românesc, nume încrustat cu litere de aur în istoria medicinei și culturii românești –, a luptat o întreagă viață pentru întronarea acestor idealuri și valori. De necrezut este faptul că a obținut atâtea performanțe pe vremea unui regim totalitar. A fost trădat, hărțuit, învinuit de rea-credință, dar n-a cedat, și-a păstrat verticalitatea, aidoma unui arbore viguros.

Profesorul universitar omagiat s-a impus și ca un remarcabil savant: a publicat circa 220 de studii, inclusiv 15 monografii. E o suită de lucrări științifice strălucitoare prin originalitate și profunzime, sunt studii de sinteză, în care „își dau întâlnire ineditul și erudiția, lapidarul și plasticitatea” (Iulian Grossu). A studiat cu meticulozitate diverse domenii ale medicinei, dar a excelat și a perseverat în următoarele trei: chirurgia generală, medicina socială și managementul sanitar. Acestea au constituit preocuparea fundamentală de-o viață, după cum remarcă colegii săi de breaslă. Anume în aceste domenii s-a regăsit pe sine acest mare Om și Savant – deschizător de drumuri și de noi orizonturi. Fundamentându-și și lansându-și concepția strategică originală privind reorganizarea sistemului ocrotirii sănătății prin centralizarea asistenței de staționar și descentralizarea asistenței de ambulatoriu, s-a obținut „o sporire a gradului de accesibilitate a asistenței medicale specializate la locul de trai” (Iulian Grossu).

Nicolae Testemițanu a fost un iscusit orator și un pedagog de excepție în domeniul învățământului

universitar, demonstrând competențe și dexterități inedite în procesul de predare a disciplinelor de profil. Sute și mii de studenți au avut marele noroc să cunoască harul și măiestria acestui renumit pedagog, înzestrat cu cunoștințe enciclopedice și calități civice și morale de notorietate. El devenise un model de profesionalism și moralitate jinduit de foarte mulți profesori universitari, medici din republică.

Întotdeauna, cuvântul rostit de ingeniosul orator emana înțelepciune, bunătate proverbială, căldură și lumină sufletească – rod al harului și talentului incomensurabil. De fapt, maestrul Testemițanu și-a dorit ca și pe această palmă de pământ să se întorneze Istoria și Cultura adevărată, Limba Română, să fim din nou un Neam și o Țară Românească.

Iscusitul chirurg N. Testemițanu a fost și un talentat conducător (*manager*, cum se spune astăzi), înalt apreciat de comunitatea medicală din întreaga republică și din afara ei, grație iscusinței și măiestriei de a dialoga, de a organiza și a ghida colectivele de medici, de studenți și de profesori universitari. Și încă ceva: acest neîntrecut orator mai avea o carismă aparte, copleșind auditoriul de fiecare dată. Discursurile sale inspirate erau extrem de vii, demonstrând o sclipitoare erudiție, iar luările de cuvânt, intervențiile sale erau adevărate exegeze, care fascinau ascultătorii prin inteligența lor. Fiind un om de echipă, a dat dovadă întotdeauna de onestitate și de un mare angajament instituțional.

Ca un Făt-Frumos din basm, care creștea într-o zi cât alții într-un an, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie *Nicolae Testemițanu*, în cei peste 70 de ani de existență, a prosperat, devenind cel mai important și prestigios centru științific, curativ, cultural de instruire universitară și postuniversitară continuă a specialiștilor-medici și farmaciști din Republica Moldova.

Acest merit aparține colectivului profesoral-didactic de excepție, dar mai ales galeriei de rectori și savanți iluștri, printre care un loc aparte îi revine Omului-legendă, Marelui Patriot Nicolae Testemițanu, care a muncit și a făurit, fără a-și precupeți forțele și sănătatea, pe altarul medicinei. Intrăm de fiecare dată în această școală a înțelepciunii cu creștetul descoperit, cum se intră într-o ctitorie merită să purifice.